

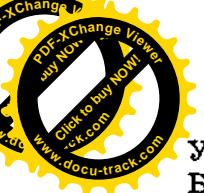
МВС України
Харківський національний університет внутрішніх справ
Кафедра цивільно-правових дисциплін
Кафедра охорони інтелектуальної власності, цивільного права та процесу
Кафедра правового забезпечення господарської діяльності
Всеукраїнська громадська організація «Асоціація цивілістів України»

Проблеми цивільного права та процесу

Матеріали
науково-практичної конференції,
присвяченої світлій пам'яті
Олександра Анатолійовича Пушкіна

25 травня 2013 р.

Харків 2013

УДК 346+347
 ББК 67.404(4 УКР)+67.410(4 УКР)
 П 78

**Рекомендовано до видання організаційним комітетом
 15 травня 2013 р.**

П 78 **Проблеми цивільного права та процесу :** матеріали наук.-практ. конф., присвяченій пам'яті професора О. А. Пушкіна (25 травня 2013 р.). – Х. : Харківський національний університет внутрішніх справ; Золота миля, 2013. – 652 с.

Відповідальний за випуск проф. В. А. Кройтор

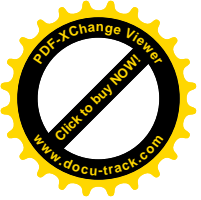
**Матеріали надано в австрській редакції.
 Стиль та орфографія збережені**

© Харківський національний університет
 внутрішніх справ, 2013

Зміст

ТЕЗИ НАУКОВИХ ДОПОВІДЕЙ НА ПЛЕНАРНОМУ ЗАСІДАННІ

Борисова В. І. ПРАВОЗДАТНІСТЬ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ В ПРОЦЕСІ ЛІКВІДАЦІЇ ЧЕРЕЗ ПРОЦЕДУРУ БАНКРУТСТВА	21
Спасибо-Фатеева И.В. ВЗГЛЯД НА ЮРИДИЧЕСКОЕ ЛИЦО КАК СИСТЕМУ КОНТРАКТОВ	25
Галянтич М. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ОХОРОНУ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ	31
Мічурін Є.О. ОБМЕЖЕННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ – РІЗНІ АСПЕКТИ РОЗУМІННЯ	38
Ясинок М.М. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРЕЦЕДЕНТНОГО ПРАВА АНГЛІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ПРЕЦЕДЕНТНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ	42
Шишка Р. Б. ПРЕТЕНДЕНТИ НА СПАДЩИНУ ТА СПАДКОЄМЦІ У СПАДКОВОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ	46
Кройтор В. А. ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ОЗНАК ПОНЯТТЯ ПРИНЦИПІВ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА	55
Сліпченко С. О. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВОВІДНОСИН З ОБОРОТОЗДАТНИМИ ОБ'ЄКТАМИ	61

Згідно зі статтею ст. 993 ЦК до страховика, який виплатив страхове відшкодування за договором майнового відшкодування, у межах фактичних витрат переходить право вимоги, яке страхувальник або інша особа, що одержала страхове відшкодування має до особи, відповідальної за завдані збитки.

Відповідаючи на питання необхідно зазначити таке: регрес, і суброгація являють собою зобов'язальні правовідносини, які ускладнюються участю третіх осіб. Суброгація і регрес виникають лише у випадках, передбачених законом, і є наслідком виконання зобов'язання за боржника третьою особою (регредієнтом чи суброгантом).

Специфіка суброгації проявляється у тому, що при її наявності переходить існуюче право (із усіма його забезпеченнями й вадами). У випадку суброгації відбувається лише зміна осіб у вже наявному зобов'язанні зі збереженням самого первісного зобов'язання. Це означає, що одна зі сторін набуває прав і обов'язків іншої особи у конкретних правовідносинах. У процесуальному відношенні страхувальник передає свої права страховику на підставі договору і сприяє реалізації останнім прийнятих суброгаційних прав.

Тобто, коли при суброгації третя особа (страховик) вступає в існуюче зобов'язання, витісняючи з нього первісного кредитора (зміна активного суб'єкта) – зберігається первісне зобов'язання з усіма існуючими правами. Отже, при суброгації перебіг строку позовної давності починається з моменту виникнення страхового випадку, котрий є тим юридичним фактом, на підставі якого виникає первісне зобов'язання.

Регрес, на відміну від суброгації породжує нове право, нові правовідносини. Регресне зобов'язання виникає автоматично у випадках, зазначених у законі, після припинення основного зобов'язання внаслідок його виконання третьою особою (кредитором за регресним зобов'язанням). При регресі одне зобов'язання змінює собою інше, але переходу прав від одного кредитора до іншого не відбувається.

Отже, при регресі перебіг строку позовної давності починається з моменту, коли страховик виплатив страхове відшкодування, тобто зазнав збитків.

Крім того, регредієнт, як правило, зобов'язаний виконати зобов'язання за боржника за вимогою кредитора. У той же час суброгант виконує зобов'язання за боржника по своїй волі, у

кредитора відсутні правові можливості примусу суброганта виконання зобов'язання боржника.

Тож, перебіг строку позовної давності при суброгації починається з моменту виникнення страхового випадку, котрий є тим юридичним фактом, на підставі якого виникає первісне зобов'язання. Таке правило стимулюватиме страховика добросовісно виконати свій обов'язок за договором страхування та скоріше розпочати витребування у заподіювача шкоди у розмірі виплаченої суми страхового відшкодування.

НЕПІДПРИЄМНИЦЬКІ ЮРИДИЧНІ ОСОБИ : КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Зозуляк О. І.,

Юридичний інститут
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права

Розвиток цивільного обороту та поява новітніх видів непідприємницьких юридичних осіб зумовлюють потребу модернізації цивільного законодавства щодо вдосконалення їх поняття та ознак, організаційно-правових форм, у яких вони можуть створюватись, підбору критеріїв класифікації та побудови цілісної системи, яка б відповідала вимогам цивільного обороту та засадам розвитку цивільного права як права приватного. Нагального врегулювання потребує також проблема можливості здійснення непідприємницькими структурами так званої «допоміжної підприємницької діяльності» та особливостей розподілення прибутку, одержаного від такої діяльності відповідно.

Як видається, на сьогодні прийняття Закону України «Про непідприємницькі організації», проект якого надто повільно просувається у Верховній Раді України, втрачає свою актуальність, адже в умовах інтенсивного розвитку спеціального законодавства у сфері окремих непідприємницьких юридичних осіб є сумніви, що наведений вище Закон зможе виступити належною сполучною ланкою між Цивільним кодексом України (далі - ЦК) та нормами спеціальних законів. Вва-

жаємо, що фундаментальні норми щодо визначення правового становища підприємницьких юридичних осіб повинні міститись саме у ЦК та на його розвиток – деталізуватись у спеціальних нормативно-правових актах.

Проте слід констатувати, що з моменту прийняття ЦК рівень нормативно-правово врегулювання підприємницьких юридичних осіб так і залишився в межах кількох статей. Більше того, у ЦК міститься визначення тільки підприємницького товариства, а от приналежність до підприємницьких юридичних осіб установ науковці змушені виводити шляхом наукового осмислення окремих норм ЦК, оскільки прямої вказівки у Кодексі з цього приводу немає. Так, зокрема, В. І. Борисова, цілком вірно зазначає, що установу слід вважати однією з організаційно-правових форм підприємницьких організацій. Інакше кажучи, установи не можуть бути диференційовані на підприємницькі та підприємницькі, бо існують винятково як організації, що діють без мети отримання прибутку. Обґрунтовуючи цю позицію, зазначений науковець посилається на ст. 86 ЦК України, відповідно до якої установи, поряд зі своєю основною діяльністю, можуть займатися і підприємницькою діяльністю, якщо інше не встановлено законом і якщо ця діяльність відповідає меті, для якої вони були створені та сприяє її досягненню [1, с. 29].

Слід також зазначити, що за умов відсутності у ЦК дефініції підприємницької юридичної особи (підприємницької організації), визначення підприємницького товариства, що міститься у ст. 85 Кодексу, кваліфікуючою його ознакою визначає «відсутність мети одержання прибутку», а вже в рамках ст. 86 дозволяє за визначених умов поряд із своєю основною діяльністю здійснювати підприємницьку діяльність. Така ситуація, за цілком слушним зауваженням І. В. Спасиво-Фатєєвої, зумовлює певні тенденції комерціалізації підприємницьких товариств, тобто суттєву їх переорієнтацію на заняття тими видами діяльності, які приносять прибуток та поступово відірваності від задекларованої мети при їх створенні [2, с. 28]. Наведене зумовлює потребу якісного правового механізму здійснення підприємницькими юридичними особами діяльності, що пов'язана з одержанням прибутку, адже забронити повністю здійснення зазначеної діяльності - нелогічний крок, а в умовах неналежної фінансової підтримки підприємницьких структур з боку держави – прибуткова діяль-

ність підприємницьких організацій - це цілком об'єктивна необхідність. На сьогодні, крім того, що ЦК у ст. 86 серйозно не визначає підприємницької діяльності підприємницьких товариств, здійснення підприємницької діяльності підприємницьких товариств, у юридичній літературі слушно вказується на ще одну важливу рису такої діяльності – відсутність права на розподіл прибутку учасниками товариства, що зумовлено особливою метою створення самого підприємницького товариства [3, с. 25]. Дійсно, поняття підприємницького товариства по суті ґрунтується на запереченні, адже у ньому міститься вказівка на відсутності мети одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками. На нашу думку, більш точнішою була б вказівка на особливу мету (у політичній, економічній, соціальній, культурній сферах) підприємницького товариства, якою обумовлюється специфіка розподілу прибутку і саме це слід враховувати при вдосконаленні легального визначення підприємницьких товариств, зокрема, та окресленні сутності підприємницької юридичної особи в цілому.

Не менш гостро перед законодавцем стоїть проблема систематизації підприємницьких юридичних осіб. Для цієї системи, за цілком слушним зауваженням К. П. Беляєва, повинна бути характерною простота, зрозумілість та визначеність, імперативність у правовому регулюванні, на відміну від договірної сфери відносин [4]. Вважаємо, що більш доцільнішого критерію класифікації підприємницьких юридичних осіб, який слід брати за основу побудови їх системи як наявності або відсутності корпоративного устрою немає. За даним критерієм усі підприємницькі юридичні особи слід поділити на ті, що побудовані на засадах членства (участі) або так звані підприємницькі юридичні особи корпоративного типу та ті, у правовій основі яких відсутні засади членства участі (підприємницькі юридичні особи унітарного типу). На сьогодні за цим критерієм у ЦК відмежовано підприємницькі товариства від установ. Але в умовах розвитку корпоративних відносин та з метою чіткого відмежування юридичних осіб корпоративного типу (корпорацій) від тих, які не базуються на засадах корпоративного устрою доречніше використовувати поділ на підприємницькі та підприємницькі корпорації. Підприємницька корпорація у найбільш загальному вигляді (у широкому розумінні) - це підприємницька юридична особа,

до базується на засадах членства (участі). Використання інших критеріїв дозволить кристалізувати поняття «непідприємницька корпорація» у вузькому розумінні. Це передусім той критерій, що вказує на наявність майнового зв'язку між учасником непідприємницької корпорації та самою непідприємницькою корпорацією. Такий майновий зв'язок, що характерний, для прикладу, споживчим товариствам дозволяє авторам підручника «Корпоративне право України» відносити їх до корпорацій [5]. Корпоративний устрій та майнові права у засновників юридичної особи, як це чітко простежується на прикладі споживчих товариств, підтверджують перспективність ідеї щодо існування так званих непідприємницьких корпорацій. Якщо ж створення юридичної особи не породжує жодних майнових прав у засновників, то, за цілком правильним застереженням В. А. Васильєвої, йдеться тільки про членство у цій юридичній особі [6, с. 167]. Це дозволяє вести мову про корпорацію у широкому розумінні, як таку, для якої характерний виключно корпоративний устрій без майнових прав засновників.

Підбір інших критеріїв поділу, зокрема тих, що пов'язані із правовим режимом майна, видом цивільної правосдатності, специфікою цивільно-правової відповідальності дозволять поглибити наукові знання про правову модель тієї чи іншої непідприємницької юридичної особи. Тим більше, аналіз певних непідприємницьких структур за різними правовими критеріями дозволить побачити їх специфічні риси та стане в нагоді при вирішенні проблеми щодо розширення організаційно-правових форм, у яких вони можуть створюватись.

Завершуючи, слід підкреслити, що «втягнення» непідприємницьких юридичних осіб у майновий оборот вимагає від законодавця вдосконалення цивільно-правового механізму врегулювання відносин за їх участі. Напрями вдосконалення законодавства нами вбачаються в закріпленні у ЦК легального визначення поняття «непідприємницька юридична особа», в основу якого має лягти особлива мета діяльності у економічній, культурній, соціальній та інших сферах; визначення чітких меж здійснення непідприємницькими структурами підприємницької діяльності з урахуванням особливої мети, що обумовлює специфіку розподілу прибутку; перегляд критеріїв класифікації, за основу якої слід брати особливості устрою (корпоративний або унітарний), а також розширенні організа-

ційно-правових форм, у яких можуть створюватись непідприємницькі юридичні особи.

Література:

1. Борисова В. І. Установа – одна з організаційно-правових форм юридичної особи / В. І. Борисова // Проблеми законності: Респ. міжвідом. наук. збірник. / Відп. ред. В. Я. Тацій. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2002. – Випуск 57. – С. 27-34.
2. Спасибо-Фатєєва И. В. Предпринимательская деятельность непредпринимательских обществ [Текст] / И. В. Спасибо-Фатєєва // Методологія дослідження проблем цивільного права та процесу: науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті О. А. Пушкіна (26 травня 2012 р.).-Х.: Харківський національний університет внутрішніх справ, 2012. - С. 27-29.
3. Зеліско А. В. Правовий статус споживчих товариств: монографія [Текст] / Алла Володимирівна Зеліско // Івано-Франківськ, Сімік. – 2011. –184 с.
4. Беляев К. П. «Система юридических лиц: должное и сущее» / К. П. Беляев // Конференция «Реформа современного гражданского права России» // Цивилистика – Интернет-портал о науке гражданского права: [сайт]. 2013. URL:<http://civilista.ru/news.php?id=42> (дата обращения: 15.02.2013).
5. Корпоративне право України : підручник / В. В. Луць, В. А. Васильєва, О. Р. Кібенко, І. В. Спасибо-Фатєєва [та ін.]; за заг. ред. В. В. Луця. – К. : Юрінком інтер, 2010. – 384 с.
6. Васильєва В. А. Корпоративне право як об'єкт цивільних прав та обов'язків / В. А. Васильєва // Корпоративне право України : підручник / В. В. Луць, В. А. Васильєва, О. Р. Кібенко, І. В. Спасибо-Фатєєва [та ін.]; за заг. ред. В. В. Луця. – К. : Юрінком інтер, 2010. – 384 с.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ЕТАП ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Зайцев О.Л.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
начальник кафедри охорони інтелектуальної власності,
цивільного права та процесу ХНУВС*

Про актуальність дослідження у сфері державних закупівель свідчить загальна статистика, відповідно до якої сума коштів за договорами на закупівлю товарів, робіт і послуг становила 179 млрд грн, з них за процедурою закупівлі в одного